

שמשמעותו שיצאה האש מעצמה ודלקה בשל חברו, וסיים הכתוב בנזקי גופו שקראו הכתוב "המבעיר" בידים, לומר לך: כי חייב על אשו שהזיק משום שנחשב חציו וכאילו הזיק בגופו.

אמר רבא, קשיא ליה (היה קשה לו) לאביי: למאן דאמר [רבי יוחנן] הסובר כי על אשו שהזיק חייב משום שנחשב חציו, אם כן טמון באש דפטר רחמנא [שפטרו הכתוב] חיבי משכחת לה [כיצד שייך]?

וניחא ליה [והתיישב לו]: כגון שנפלה דליקה לאותו חצר שלו, ונפלה גדר המפרידה בין חצרו לחצר של חברו שלא מחמת דליקה, והלכה האש והדליקה והזיקה בחצר אחרת, דהתם [ששם] בחצר האחרת, כבר כלו ליה חציו, שהרי בשעה שהדליק את האש דהיינו זריקת החץ היה גדר המפריד בין חצרו לחצר של חברו, ולא היתה אפשרות שהאש תלך ותזיק בשל חברו, ורק אחר כך נתחדשה האפשרות שתוכל ללכת ולהזיק, אם כן מה שהאש עוברת לחצר של השני אינו נחשב חציו.

ומקשינן: אי הכי, אם מדובר באופן זה, אם כן לענין גלוי שאינו טמון, נמי [גם כן] כלו ליה חציו! וצריך להיות פטור גם על מה שגלוי.

אלא, חוזרת בה הגמרא ואומרת: למאן [רבי יוחנן] דאית ליה [שיש לו] את הסברא שחייב על אשו משום חציו, אית ליה נמי [יש לו גם] את הסברא שחייב על אשו משום ממונו, ולכן חייב על הגלוי שנשרף

יכולה להזיק כל זמן שלא מלבים אותה. ואינו נחשב כמוסר חפץ המזיק לידי חרש שוטה וקטן. אבל אם מוסר לו שלהבת — חייב, מאי טעמא? ברי היזקא [ודאי הזיקו], וחייב לשמור על השלהבת שלא תזיק, וכשמוסרו לידי חרש שוטה וקטן, הרי הוא פושע בשמירת החפץ וחייב על כך.

ורבי יוחנן הסובר כי חייב על אשו משום שנחשבת חציו, אמר: כי אפילו במוסר שלהבת לידי החרש — פטור, כי קסבר: צבתא⁽⁵⁾ דחרש קא גרים [אחיזתו של החרש גרמה] את ההבער, שהוא נטלה והולכה לגדיש. ואינו נחשב מעשה השולח אלא מעשה החרש, והחרש פטור על מעשיו, והשולח לא מיהיב עד דמוסר ליה לחרש, גוויזא סילתא ושרגא [קוצים זרדים ונר], שבאופן זה מתייחס מעשה ההיזק לשולח.

אמר רבא: קרא ומתניתא [פסוק וברייתא] מסייע ליה לרבי יוחנן שחייב על אשו משום שנחשב חציו.

קרא [הפסוק] מסייע: דכתיב: [שמות כב] "כי תצא אש", "תצא" משמע מעצמה, שלא הדליק בעצמו את גדישו של חבירו, אלא בתוך שלו הדליק, והאש הלכה מעצמה, ואף על פי כן כתוב "ישלם המבעיר את הבעירה", שהתורה קוראת לו "המבעיר את הבעירה" כאילו הוא הדליקו בעצמו, שמע מינה [מוכח מזה] כי אשו ההולך מעצמו, חייב עליו משום שנחשב חציו.

מתניתא [הברייתא] מסייעת דתניא: פתח הכתוב בנזקי ממונו שנאמר "כי תצא אש"

5. אחיזתו וכוחו, מלשון צבת. ויש גורסים "צוותא" כלומר חברה, כי מה שחבר לשלהבת

לענין לחייבו בארבעה דברים לדעת רבי יוחנן שחייב גם משום חציו, אם שרף אשו יד אדם, חייב בארבעה דברים כדין אדם המזיק, בנזק, צער, ריפוי, ושבת(6). ואילו לדעת ריש לקיש הסובר שחייב רק משום ממונו, פטור מלשלם ארבעה דברים.

שנינו במשנה: הכלב שנטל חררה והלך לגדיש, אכל החררה והדליק הגדיש — על החררה משלם נזק שלם, ועל הגדיש משלם חצי נזק.

והוינן בה: מאן [מי] חייב לשלם על הגדיש חצי נזק?

בעל כלב!

ומקשינן: הרי בין לרבי יוחנן ובין לריש לקיש אשו נחשב ממונו ואם הזיק חייב משום שפשע בשמירתו, אם כן **ולחייב נמי בעל גחלת** על כך שפשע בשמירת הגחלת!

שלפי רבי יוחנן, האומר לעיל כי בעל הכלב משלם על הגדיש חצי נזק לפי שהזיקו בצרורות, שישלם בעל הגחלת את החצי השני, כי הרי ממונו הוא שהזיק, ולפי ריש לקיש האומר לעיל כי בעל הכלב חייב רק על הנזק של מקום הגחלת ופטור על הגדיש כולו, שישלם בעל הגחלת את כולו. [וכעת סוברת הגמרא שהגחלת שייכת לאחד והחררה והגדיש שייכים לאחר].

ומתריצין: במשנה מדובר **בשיימר** בעל

אחרי נפילת הגדר, וכגון שהיה לו לגודרה בטרם תעבור הדליקה שם, שהיה לו שהות ויכול היה לגודרה ולא גדרה, ואף על פי שאין לחייבו על ההבער הראשון, חייב על מה שלא שמר גחלתו לגדור בפניה שלא תעבור לחצר השני.

דהתם שורו הוא ולא טפח באפיה [שנחשב ככונס שורו לדיר ולא נעל בפניו] ויצא והזיק, שחייב על מה שלא מנע מהשור לצאת ולהזיק.

והוינן בה: **וכי מאחר דמאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו, מאי בינייהו** [מה ההבדל בין רבי יוחנן לריש לקיש]? בשלמא עד עכשיו שסברנו כי לדעת רבי יוחנן חייב על אשו רק משום חציו ולא משום ממונו, יש הבדל בין רבי יוחנן לריש לקיש בנפלה הגדר, שהאש שכלו חציו ופטור לדעת רבי יוחנן, ולדעת ריש לקיש חייב כיון שעדיין נחשב ממונו המזיק.

אבל עכשיו שאנו אומרים כי רבי יוחנן מודה שיש גם סברה לחייבו על אשו משום ממונו, אם כן איזה הבדל יש בין רבי יוחנן המחייבו מצד שני טעמים לריש לקיש שאינו מחייבו אלא מטעם אחד באופן שהגחלת שלו, שהרי על כרחך חלוקים הם באופן שהגחלת שלו, כי רבי יוחנן אמר לעיל "אשו" משום חציו, משמע שבאש שלו הם חלוקים.

ומתריצין: **איכא בינייהו** [יש ביניהם] הבדל

בארבעה דברים חייב, כיון שפשע, שהיה לו להעלות בדעתו שהרוח תוליך את האש ותזיק, וכמו שאמרו בגמרא בסוף הפרק, נפל מן הגג

גרים את ההזיק [רש"י לעיל ט ב], .

6. ועל בושת אינו חייב עד שיתכוון, אבל

הגחלת את גחלתו, שנעל את דלתות ביתו יפה, לכן פטור על מה שהזיקה הגחלת.⁽¹⁾

ומקשינן: אי מדובר כששימר בעל הגחלת את גחלתו, מאי בעי כלב התם כיצד הגיע הכלב לשם לקחת את הגחלת?

ומתצינן: מדובר בשחתר הכלב תחת הדלת ונכנס דרך החתירה.

אמר רב מרי בריה דרב כהנא, זאת אומרת: מכך שהמשנה חייבת את בעל הכלב לשלם על החררה נזק שלם, משמע שאין זה משונה מה שחתר הכלב תחת הדלת, ומוכח שפתם דלתות חתורות הן אצל כלב, ואינו משונה להתחייב רק בחצי נזק.

והוינן בה: דאכלה היכא, בגדיש של מי אכלה את החררה? אילימא [אם נאמר] דאכלה בגדיש דעלמא [של אחר] ולא של בעל החררה, קשה מדוע משלם בעל הכלב על החררה, והרי אכילת החררה מנזקי השן היא, והא בעינן "וביער בשדה אחר"⁽²⁾ ברשות הניזק, וליכא [ואין] הוא אוכל את החררה ברשות הניזק אלא ברשות בעל הגדיש.

ומתצינן: לא צריכא [אין צורך] להעמיד את המשנה אלא באופן דאכלה את החררה

בגדיש דבעל חררה, שאכילת החררה היתה ברשות הניזק.

מהסוגיא כאן מוכח שעל שן המזיק חייב רק באופן שגם לקח את החפץ מרשות הניזק וגם אכלו והפסידו ברשות הניזק⁽³⁾.

אם כן תפשוט [תוכיח] מכאן, מכך שמשלם על אכילת החררה, דפי [שהפה] של הפרה המזיקה האוכלת בחצר הניזק כחצר הניזק כג-ב דמי [נחשב] הפה, ונקרא "שדה אחר", ולכן משלם על אכילת החררה.

דאי [כי אם] כחצר המזיק דמי [נחשב] פי בהמת המזיק, לימא ליה [יאמר לו] המזיק לניזק: מאי בעי רפתך בפומא דכלבאי [מה עושה לחמך בפי כלבי] שהוא רשותי, ואיני חייב על שן המזיק ברשותי.

דאיבעיא להו [שהסתפקו להם] האמוראים: האם פי פרה, כחצר הניזק דמי [נחשב], והאכילה המזיקה נעשית בחצר הניזק, או כחצר המזיק דמי [נחשב] פי הבהמה, והאכילה המזיקה לא נעשית ברשות הניזק?

ומכאן יש לפשוט, שפי הבהמה ברשות הניזק נחשב כרשות הניזק, וחייב על מה שאכל ברשות הניזק מדין שן.

נפטר אלא כשהוא אנוס, אבל על הגחלת אין שם מזיק כל עוד לא נטלה הכלב, אלא אם יפשע בשמירתה, אז הוא יקרא כבעל המזיק, וכיון ששמר כדרך שאנשים שומרים, שוב אינו חייב, אפילו אם אשו משום ממונו. .

2. שמות כב ד.

3. על פי התוספות.

ברוח מצויה חייב בארבעה דברים ופטור על הבושת.

1. התוספות הקשו, מדוע לא יתחייב בעל הגחלת, והרי הכלב נחשב לרוח מצויה [על הצד שסתם דלתות חתורות לפני הכלב]. ותירצו, כיון ששמר כמו שאנשים שומרים, לא הטריחוהו יותר. ומבאר הגר"ח [ברכת שמואל ו 1], שבעל הכלב נחשב לבעל של מזיק גמור, ולכן אין הוא